

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
นิลเมืองกาญจน์
ทะเบียนเลขที่ สช 61100115

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นิลเมืองกาญจน์ คำขอเลขที่ 60100160 ทะเบียน
เลขที่ สช 61100115 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 9 สิงหาคม 2560

ประกาศ ณ วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2561

น.ส.

(นายทศพล หังสุบุตร)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

นิลเมืองกาญจน์

- (1) เลขที่คำขอ 60100160 ทะเบียนเลขที่ สข 61100115
- (2) วันที่ยื่นคำขอ 9 สิงหาคม 2560 วันที่ขึ้นทะเบียน 9 สิงหาคม 2560
- (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน จังหวัดกาญจนบุรี
ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี ถนนแสงชูโต ตำบลปากแพรก
อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 71000
- (4) รายการสินค้า นิล

(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

นิลเมืองกาญจน์ (Nil Muang Kan) หมายถึง แร่อัญมณีที่มีสีดำสนิท ทึบแสง เนื้อเนียนแน่นมีน้ำหนัก มี 3 ชนิด คือนิลตะโกหรือนิลตัน นิลเสี้ยนและนิลติดเหล็ก มีค่าความแข็งระดับ 6 - 8 ตามสเกลความแข็งของโมส์ (Mohs Scale) ทนทานต่อการขีดขูดได้มาก ขูดพบได้ในอำเภอบ่อพลอย และมีกระบวนการผลิตตามกรรมวิธีและภูมิปัญญาในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะของสินค้า

(1) ลักษณะทางกายภาพ

- นิลตะโกหรือนิลตัน หรือแร่สปิเนล (Spinel) มีสีดำ สีมงละเอียดยสีเขียว มีค่าความแข็งระดับ 8 ตามสเกลความแข็งของโมส์ (Mohs Scale) วาวแบบแก้ว แนวแตกเรียบไม่สมบูรณ์
- นิลเสี้ยน หรือแร่ไพโรซีน (Pyroxene) มีสีดำ สีมงละเอียดยสีเขียวเทา มีค่าความแข็งระดับ 6 ตามสเกลความแข็งของโมส์ (Mohs Scale) โปร่งแสงถึงทึบแสง วาวแบบแก้ว แนวแตกเรียบชัดเจน มีเสี้ยนที่เกิดจากการตกผลึกที่ไม่สม่ำเสมอ พื้นผิวมีลายเป็นเส้นๆ ขนานกับทิศทางของแนวแตกเรียบ
- นิลติดเหล็ก หรือแมกนีไทต์ (Magnetite) มีสีดำแบบเหล็ก เนื้อละเอียดหรือหยาบ สีมงละเอียดยสีดำ มีค่าความแข็งระดับ 6 ตามสเกลความแข็งของโมส์ (Mohs Scale) วาวแบบโลหะ รอยแตกขรุขระตัวแร่เป็นแม่เหล็กสามารถดูดติดเหล็กดีมาก

(2) ประเภทสินค้า

- เครื่องประดับที่ทำจากนิล เช่น สร้อยคอ กำไล จี้ แหวน สายนาฬิกา เป็นต้น
- เครื่องใช้และของตกแต่งที่ทำจากนิล เช่น กระจ่างถือสตรี แจกัน เข็มเทียน เครื่องทองน้อย เป็นต้น

- ของที่ระลึกที่ทำจากนิล เช่น สัญลักษณ์สะพานข้ามแม่น้ำแคว เจดีย์สามองค์ รูปสัตว์ต่างๆ

เป็นต้น

กระบวนการผลิต

ขั้นตอนการขุดนิล

- สํารวจพื้นที่ที่มีหินแร่ในอำเภอบ่อพลอย ขุดและคัดแยกนิล ล้างน้ำให้สะอาด

ขั้นตอนการเจียรระไน/ การเจียเงา

1. คัดเลือกนิล ที่มีความสมบูรณ์ ไม่มีรอยแตกร้าว และมีขนาดเหมาะสมที่จะใช้เจียรระไน
2. ตัดก้อนนิลให้เป็นรูปแบบต่างๆ ตามที่ออกแบบไว้
3. ตัดแต่งนิลให้เป็นรูปร่าง เพื่อให้ได้ขนาดที่ต้องการมากที่สุด
4. บล็อกนิลเพื่อให้ได้ขนาดของนิลทุกเม็ดสม่ำเสมอ
5. ตกแต่งให้เรียบแล้วนำมาใส่เหลี่ยม
6. เจียรระไน นำชิ้นงานที่ผ่านการแต่งเหลี่ยมเรียบร้อยแล้วมาขัดกับผงเพชร เพื่อให้มีความมันวาวตามเหลี่ยมมุมที่แต่งไว้
7. การขัดเงา (ใช้สำหรับนิลที่ไม่มีเหลี่ยม) เมื่อเสร็จตามขั้นตอนที่ 4 (การบล็อก) แล้วจะนำมาขัดน้ำยาด้วยสั๊กหลอดเพื่อให้ชิ้นงาน
8. นำนิลที่ผ่านการเจียรระไนหรือการเจียเงาแล้ว ไปเข้าตัวเรือนหรือไปประกอบชิ้นรูปตามที่ได้ออกแบบไว้

การบรรจุหีบห่อ

รายละเอียดบนฉลากหรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “นิลเมืองกาญจน์” และ/หรือ “Nil Muang Kan”

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 - 15 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 98 องศา 10 ลิปดาถึง 99 องศา 52 ลิปดาตะวันออก ลักษณะทางภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขาที่อุดมสมบูรณ์ มีทั้งป่าดงดิบ ป่าโปร่ง ภูเขา น้ำตก และแม่น้ำสำคัญ 2 สายคือ แม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง มีพื้นที่ทั้งหมด 19,483 ตารางกิโลเมตร มีชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาเป็นระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตร

อำเภอบ่อพลอยตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดกาญจนบุรีห่างจากจังหวัดประมาณ 40 กิโลเมตร มีจำนวนพื้นที่รวมทั้งสิ้น 967 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าเขา ที่ราบเชิงเขา สลับกับเนินเขาเตี้ยๆ ภูเขาหินและมีปล่องภูเขาไฟซึ่งพื้นที่เป็นแอ่งกระทะ มีแนวภูเขาอยู่รอบนอก ทำให้พื้นที่มีลักษณะเฉพาะ ขุดพบแร่รัตนชาติต่างๆ โดยเฉพาะนิลที่มีคุณภาพสูงอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดกาญจนบุรี

ประวัติความเป็นมา การขุดพลอยเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 โดยนักล่าสัตว์และคนหาของป่ารวมทั้งชาวบ้าน ขุดพบพลอยและหินสีต่างๆ เป็นจำนวนมาก ตามลำห้วยและตามลาดเนินผา ต่อมาได้มีชนต่างถิ่น ได้แก่ กุหล่า พม่า มอญ กะเหรี่ยง จีน และไททรงดำ ทราบกิตติศัพท์การพบพลอยจึงได้พากันอพยพมาขุดพลอยกันมากมาย จนเป็นที่มาของชื่ออำเภอพลอย โดยในอดีตการขุดพลอยจะใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน โดยขุดหลุมกลมๆ ลึก 5 - 10 เมตร แต่ละหลุมห่างกันประมาณ 2 - 3 เมตร ปากหลุมกว้าง 1.5 เมตร ใช้ไม้กระสอบขึงตวนๆ รอบหลุม เพื่อกันไม่ให้ดินพัง และใช้ไม้ไผ่ปาดตัดแขนงให้ยาวพอเหยียบได้ ซึ่งเรียกว่า “พะอง” สำหรับได้ลงไปแล้วจึงขอนใต้ดินลงไปเป็นอุโมงค์ วิธีการแทงเอาแร่ขึ้นมาจากดิน เรียกว่า “โจง” และนำแร่นิลหรือพลอยที่ได้สาวหรือโพงขึ้นมา แร่ที่ได้มาจะนำมาทุบด้วยไม้รวกตุนๆ หลังจากนั้นก็มาร่อนกับน้ำโดยใส่ตะแกรงแกว่งเพื่อทำการคัดเลือกพลอย ในอดีตการขุดหินสีเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต่อมาในปี พ.ศ.2530 เริ่มมีการใช้เครื่องจักรเช่นเดียวกับการทำเหมืองแร่ทั่วไปในการขุดหาพลอยและนิล แต่ส่วนมากไม่พบพลอยพบแต่หินสีดำ หรือที่เรียกว่านิลซึ่งชาวบ้านไม่เห็นค่า ทำให้นิลที่อำเภอพลอยมีจำนวนเพิ่มขึ้น ชาวบ้านจึงนำนิล ไปถมถนนเพื่อทำเป็นทางเข้าหมู่บ้าน หรือนำนิลไปผสมปูนเพื่อทำการก่อสร้างต่างๆ ต่อมาได้มีการทดลองนำนิล ไปเจียรระไนให้เหมือนกับพลอย ปรากฏว่าเหลี่ยมของนิลไม่ต่างจากพลอย จึงเห็นถึงคุณสมบัติและคุณค่าของหินสีดำ หรือนิลมากขึ้น หลังจากนั้นจึงนำนิล มาทำเป็นเครื่องประดับ เช่น แหวน สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ต่างหู เป็นต้น แหล่งแร่พลอยเคยมีประทานบัตรทำการผลิตมากกว่า 41 แปลง ทำการผลิตแร่พลอยและนิลโดยการขุดลอกหน้าดินออก ผลผลิตส่วนใหญ่ของเหมืองเป็นนิล แต่ในปัจจุบันพื้นที่ประทานบัตรทั้งหมดได้สิ้นอายุแล้ว และไม่มีการขุดพลอยและนิลอีก เนื่องจากแร่เหลือน้อยและมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิต นิลเมืองกาญจน์ ครอบคลุมพื้นที่แหล่งวัตถุดิบจากอำเภอพลอย และมีกระบวนการผลิตในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) นิลเมืองกาญจน์ จะต้องผลิตในเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตนิลเมืองกาญจน์ รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด
 - (2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นิลเมืองกาญจน์
 - (3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นิลเมืองกาญจน์ และแผนการควบคุมตรวจสอบสินค้า
-

